

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Антощук Т.І.

аспірант,

Київський національний університет будівництва і архітектури

ПОШУКИ ВАРІАНТІВ НАЦІОНАЛЬНОГО РОМАНТИЗМУ В АРХІТЕКТУРІ КІНЦЯ ХІХ – ПОЧАТКУ ХХ СТОЛІТЬ (НА ПРИКЛАДІ ПІВНІЧНОЇ БУКОВИНИ)

Проблема процесу глобалізації архітектури визначає важливість збереження історично сформованого архітектурного середовища. Вивчення, збереження, відновлення самобутніх проявів у художніх образах в архітектурі будівель і споруд України, зокрема Північної Буковини, спрямовано на збереження та розвиток історичного архітектурного середовища.

Мета: дослідити варіанти романтизму в архітектурі будівель і споруд кінця ХІХ – початку ХХ століть на прикладі забудови Північної Буковини.

Архітектурній спадщині Буковини та її столиці – м. Чернівці – присвятили дослідження: С. Біленкова, О. Бойко, Л. Вандюк, В. Вечерський, Т. Зубович, А. Карпо (Молдова), Б. Колосок, О. Кордунян, І. Коротун, Бо Ларсон (Швеція) І. Могитич та Р. Могитич, О. Сердюк та інші вітчизняні й зарубіжні дослідники.

Національний аспект в архітектурі будівель і споруд кінця ХІХ – початку ХХ століття різних країн Європи, розглядали у своїх дослідженнях такі вчені як: О. Борисова, С. Гроса, Т. Каждан, В. Кирилов, Є. Кириченко, Я. Крастиньш, В. Лісовський, С. Левашко, М. Омілановська, Г. Стернін, В. Чепелик, Б. Міллер Лайн та інші.

Північна Буковина – історичний регіон, територія якого нині входить до складу України як частина Чернівецької області. В процесі історичного розвитку територія Північної Буковини в різні роки знаходилась під владою таких держав як: Молдова, Румунія, Росія, Австро-Угорщина, Україна. Складна історія краю зумовлює багатство національної культурної спадщини, яка створювалася впродовж століть.

Пошуки національного романтизму в архітектурі Північної Буковини кінця ХІХ – початку ХХ виявились у таких його варіантах: німецький, польський, вірменський, румунський, російський, неомавританський, український та ін. Типологія будівель, в архітектурному образі яких відбувався пошук національного самовираження, включає: житлові (вілли, особняки, чиншові будинки, власні багатоповерхові будинки, замські елітні резиденції), громадські (адміністративні, клубні, медичні, торгові та інші), культові (синагоги, костели, кирхи, церкви, монастирі) та промислові будівлі.

Крок на шляху до етнічної своєрідності архітектури представлений будівлею колишнього будинку адвоката І. Стрийського (нині – будівля

Кіцманської міської ради), за адресою вул. Незалежності, 57 в м. Кіцмань. Не зважаючи на певну еkleктичність архітектурних форм, цей будинок є вдалим прикладом спроб новітнього українського зодчества. Прикладом українського варіанту національного романтизму на теренах Пн. Буковини є будівля клубного призначення за адресою вул. Ю. Федьковича, 14 в м. Сторожинець.

Вплив гуцульської архітектури позначився у використанні карпатських народних мотивів. Площини стін житлового будинку (м. Чернівці, вул. Аксеніна, 31) прикрашені майолікою з використанням мотивів косівської побутової кераміки. Активний силует даху має спільні риси з вирішенням покрівлі будівлі колишнього санаторію лікаря Солецького у м. Львів.

Румунські мотиви представлені останніми хвилями романтизму в стилях неороманеск і необринков'яну в забудові м. Чернівці будівлями: «дім Єпископа», вул. М. Коцюбинського, 7; будинок прикордонників, вул. Суворова, 7; будинок залізничників, вул. Ю. Гагаріна, 17; вілла, вул. О. Грибодова, 3; вілла Филиповича, вул. Євдокименка, 5; вілла, вул. О. Матросова, 11; вілла адвоката, вул. Петергофська, 1; будинок архітектора, вул. В. Тrepка, 22 та інші.

Серед буковинських поляків була група великих землевласників, частина з яких мали вірменське походження, але після прийняття католицької віри вважали себе поляками. Тому, в ті часи для цієї категорії населення була поширена назва вірмено-поляки. Вірменським варіантом національного романтизму в архітектурі Пн. Буковини є Вірменська церква (м. Чернівці, вул. Українська, 28, арх. Й. Главка, 1875 р.).

Польський національний романтизм у м. Чернівці в культовому будівництві представляє Костел Св. Анни (вул. Підкови, 10); в житловому будівництві – садиба вул. Аксеніна, 41. Фасад Польського Народного Дому (арх. Ф. Сковрон) в м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 40, виконано з використанням ренесансних мотивів, а оздоблення приміщень виконано представниками Закопанської школи.

Німецький варіант національного романтизму на території Північної Буковини найбільш яскраво проявився в архітектурі будівлі Німецького дому в м. Чернівці, вул. О. Кобилянської, 47 (арх. Г. Фріч, 1908 р.).

Неомавританський стиль в архітектурі Пн. Буковини використаний у первісному вигляді колишньої синагоги-темплю (м. Чернівці, вул. Університетська, 10, арх. Ю. Захаревич, 1877 р.)

Російський національний романтизм на теренах Північної Буковини представляє Успенська церква старообрядців в с. Біла Криниця Глибоцького району (арх. В. Клік, 1900-1908 рр.). Прототипом об'єкту стала спадщина московського зодчества останніх десятиліть XVII ст.

В результаті дослідження визначено, що національний романтизм використовувався в архітектурі Північної Буковини XIX – початку XX ст. Типологія будівель національного романтизму Північної Буковини охоплює: житлові, громадські, культові та промислові будівлі. Перспективи подальших розвідок повинні бути спрямовані на дослідження впливу та спадкоємного

зв'язку варіантів самобутніх традицій романтизму на сучасну архітектуру Північної Буковини.

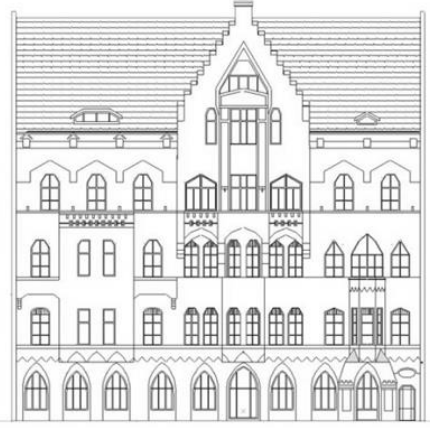
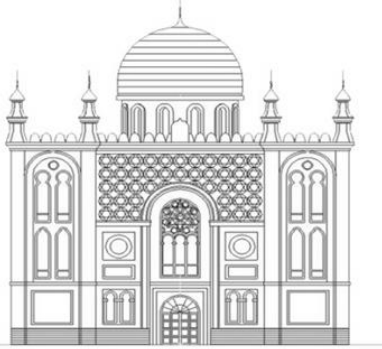
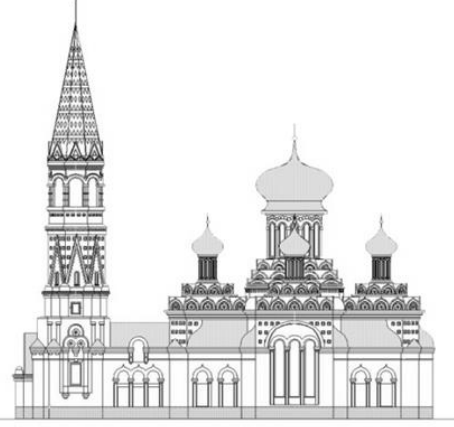
Український	 <p>Будинок адвоката І.Стрийського вул. Незалежності, 57 в м.Кіцмань (???? р.)</p>	 <p>“Дім священників” вул. М.Коцюбинського, 7 в м. Чернівці (1930 р.)</p>
Польський	 <p>Житловий будинок вул. Аксеніна, 41 в м.Чернівці (???? р.)</p>	 <p>Німецький дім вул. О.Кобилянської, 47 в м.Чернівці (арх. Г.Фріч) (1908 р.)</p>
Неомавританський	 <p>Первiсний вигляд колишньої синагоги-темплю вул. Університетська, 10 в м.Чернівці (арх. Ю.Захаревич) (1877 р.)</p>	 <p>Успенська церква с. Біла Криниця Глибоцького району (арх. В.Клік) (1900-1908 рр.)</p>

Рис. 1. Варіанти пошуку національного романтизму в архітектурі будівель і споруд Північної Буковини кінця XIX-початку XX століття